

Dezideologizarea pieței

„În raport cu orice context, piața este în sine un mijloc natural sau nu este de loc. Piața nu are grade de existență, orice adjectivare alterând funcțiile ei necesare, care au ca izvor natura umană.”

Eflorescența ideologică a conceptului de piață are sensul procesului chimic de pierdere a cristalizării prin care substanța ia forma prafului/pulberii. Cel mai evident aspect eroziv pentru structura fină a pieței îl au perspectivele doctrinare, interesate de asocierea noțiunii prin adjectivări extrase din sângele propriu. La loc ultravizibil se află insistența activismului liberal de generație spontanee și cu propensiuni spre limită atât în teritoriul economic, cât și în cel social, de a atașa conceptul-manifest de libertate conceptului de piață. În această viziune piața are drept de cetate epistemică doar ca piață, chipurile, liberă.

Existența pieței se proclamă în maniera lucrurilor a priori, nu se justifică prin intermediari și adjuvanți ai lumii preferate, oricât ar avea aceștia o încărcătură filtrată etic. Piața este oricum un lucru din ordinea necesității, deci este naturală și, ca atare, suficientă pentru finalitatea ei naturală, indiferent de contextul ideologic. În raport cu orice context, piața este în sine un mijloc natural sau nu este de loc. Piața nu are grade de existență, orice adjectivare alterând funcțiile ei necesare, care au ca izvor natura umană. Există cel mult înțelegere precară a contextului, deși pretențiile ideologilor sunt abil disimulate în redate ale corectitudinii și desăvârșirii.

Ideea de piață liberă, ca oricare altă nominare în manieră ideologică, precum piață socialistă, sărăcește de conținut economic un operator cognitiv-cheie al științei economice. Piața în sine exprimă natura propriu-zisă a economicității, esența spațiului de raționalitate economică. Ea surprinde starea funcțională și instrumentală multicorelativă a comportamentului primar de apropiere, în termenii tranzacționali ai utilității și randamentului. Preeminența pieței dată de substratul său ca mecanism al interindividualității motivate de valori ontologice o ferește de nevoia de a se reclama de la valori ideologice. Amestecul de planuri referențiale deturneză într-o primă etapă discursul științific, ca apoi să-l dizolve în spectrul intereselor de sorginte politică.

Cazul nominării „piață liberă” survine din această zonă și trădează o ordine de preferință în privința sensului, alterând substratul primar și mutând accentul

pe ceea ce alterează esența. Conceptualizarea economică este înlocuită de conceptualizarea politică. Se iese astfel din imperiul raționalității care țintește avuția ca motivare a acțiunii umane și se intră în imperiul politicii, unde ținta este puterea, ca obiect al guvernării.

Piață liberă este conceptul care transformă în forță centripetică Puterea, ca gestiune a libertăților și care disipează fondul economicității, economia devenind un mijloc de producere a hegemoniei politice prin Avuție. Nu este vorba de o simplă inversare de poziții, ci de o substituție de concepte justificată prin simplul apel nominativ la o valoare etică, esențială în ordinea politică, dar fără legătură de esență cu starea naturală, nonetică, a unei structuri funcționale cum este piața.

Dar dintre toate consecințele de neconformitate epistemologică cea mai complicată negativ este aceea că ideea-metis „piață liberă” conține în sine permisivitatea la normă, atentând la specificul antropic al mediului amniotic în care există. Raportarea la genul proxim și la diferența specifică a conceptelor de piață și piață liberă înseamnă plonjarea într-un turbion epistemic fatal înțelegerii raționale.

Se știe că substanța spațiului de raționalitate economică este definită în termeni normativi, ca reguli și proceduri interindividuale ale utilității, prin care schimbul răspunde unei necesități obiective de esență tranzacțională testată randamental. Extensia sensului pieței pe palierul libertarian al înțelegerii atributive a celei mai relevante variabile a condiției sociale care este libertatea produce confuzie, orientarea în stările realității fiind golită de sens rațional. Și aceasta are loc sub forma cea mai neobișnuită, libertatea justificând comportamentele umane cu motivație economică pentru soluții nonraționale sau din afara circuitelor obișnuite spațiului de raționalitate economică, identificate prin conceptul de piață neagră, atașată ideii de economie subterană.

Lipsa normei în configurarea sensurilor libertății generează în ordine firească economia subterană ca fenomenologie prevalentă a pieței libere. Nu este doar un paradox al contaminării ideologice a economicității prin exercițiul libertarian, ci o teribilă abdicare a practicanților acestei ipoteze de la constrângerile parcimonioase ale cunoașterii raționale spre care aspiră Economia. Asistăm la declasificarea cogniției economice în rândul tiparelor de gândire preștiințifică. Suntem retroproiectați în universul de semnificații al Evului Mediu Întunecat, în care dreptul divin echivalase calea puterii cu controlul avuției, economia fiind expresia directă a dreptului feudal la însușirea prin orice mijloace a valorii adăugate.

Etica nu este de felul ei prietenă cu economicitatea. Balanța drepturilor este dintotdeauna manipulată de către Puterea oarbă pentru drenarea Avuției în favoarea sa. Economia era exclusiv Politică. Or, piața liberă readuce la viață

același mecanism economic dezinteresat de normă ce părea să fie demontat de raționalismul iluminist: economia subterană este consecința ideologică a pieței libere. Raționalitatea economică se fluidizează, căile de producere a valorii adăugate se relativizează. Pentru a avea calificativul de liberă, piața include în corpul ei gena egoistă a politicii, care o împinge spre mutații la nivelul înțelegerii relației dintre mijloace și scop.

În felul acesta, Avuția fiind scop certifică opțiunea subterană, iar Puterea fiind mijloc traduce raționalitatea în termeni libertarieni, adică îi vedează îndreptările. Scopul utilității îndreptățește Economia să opereze fără alte constrângeri decât cele randamentale. Economia, ca și epicentrul său acțional care este piața, configurate după valori etice sau, mai rău, ideologice, generează anomalii conceptuale și comportamente perverse. Teoretizarea pieței libere este din aceeași clasă cu teoria comerțului liber, în care dezvoltarea este gândită în termeni de avantaje relative, a căror concretizare însă ia mereu forma dezechilibrului de confort dintre metropolă și periferie.

Piața liberă este o viziune din care decurge fictivizarea corelațiilor specifice unui spațiu de raționalitate. Acest spațiu, deși implică intersubiectivitatea, nu acceptă arbitrariul. Libertatea în economie are sens doar când se respectă corelațiile și simetriile inerente contributivității factorilor și agenților. Într-un fel ciudat piața nu este liberă cum înțelege politica această valoare. Piața este pur și simplu piață nu pentru că este liberă de norme, ci pentru că rămâne un mijloc transpersonal potențial liber de folosit pentru atingerea utilității. A spune „piață liberă” echivalează cu denaturarea conținutului de concept primar al economicității.

Piața liberă este în conținut un amestec alchimic de planuri referențiale, din care a ieșit, formal, un pleonasm prin care recidivează ideologii.

Marin Dinu